

ODGOJNE ZNANOSTI

Skup disciplina koje se nazivaju odgojne znanosti (= o. z.) očituje prvo narav, glavne dimenzije, korelacije s drugim oblicima razmišljanja koje pripadaju ljudskom i kršćanskom odgoju i obrazovanju. Ukazuje se dakle na ulogu koju one mogu vršiti u k. i u odgoju i obrazovanju vjeroučitelja. Za daljnju razradu usp. → psihologija, sociologija, didaktika itd.

1. U svim do dana proučavanim jezicima nalaze se riječi i izričaji koji označavaju ljudske djelatnosti obrazovanja i odgajanja. Najusklađenija i najsustavnija razmišljanja, barem u zapadnoj kulturi, mogu se naći u filozofskoj misli ili u moralnim i rel. raspravama i propisima. Pa ipak, kao specifičan oblik istraživanja i kulturne proizvodnje, pedagoško je razmišljanje uglavnom novijeg datuma. U svojih oko dvije stotine godina života njegov epistemološki statut (tj. njegova znanstvena specifičnost i njegova nezavisnost kao discipline) bio je predmet širokog raspravljanja, koje je s toliko strana još uvijek u toku.

Već oko dvadeset godina na mnogim se stranama govori o cjelini o. z. (ili pedagoškim znanostima) umjesto o nekoj nejasnoj pedagogiji

ili o pojedinačnoj o. z. (za koju se još uvijek u mnogim dijelovima smatra da ju je ispravno podržavati). Taj govor želi odgovoriti ne samo na mnogostrukost i na specijalizaciju odgojnih uloga (roditelj, nastavnik, učitelj, animator, duhovni vođa, vjeroučitelj, terapeut, rukovodilac, školski savjetnik, usmjeravatelj itd.) nego želi biti i odgovor na složenost današnje odgojne problematike, na suvremeni proces znanstvene i tehnološke specijalizacije i na duboko mnogostruko raščlanjivanje uloga današnjeg društvenog života. Jedinstvenost se stječe ne samo na tlu zajedničke odgojne intencionalnosti nego i posredstvom razvoja i načina traženja koje je obavezno obilježeno interdisciplinarnošću, iako poštivajući specifične metodološke postupke svake discipline (intradisciplinarnost).

S obzirom na druge humanističke znanosti, o. z. su specifično premišljanje i projiciranje spoznaja, metodologija i tehnika prema njihovu djelatno-odgojnom uzdizanju. Već prema njihovu odnosu prema odgojnoj praksi, sustav o. z. raščlanjuje se u *pretežno* faktografske o. z., kao što su npr. biologija, psihologija i sociologija odgoja i, barem djelimično, povijest odgoja i pedagogije; interpretativne o. z., kao npr. fi-

lozofija i teologija odgoja; programske o. z., kao npr. opća pedagoška metodologija (kojoj bi neki htjeli zadržati nadimak pedagogije, koju bi upravo trebalo shvatiti kao znanost organizacije odgojnog posredovanja, uz o. z. i filozofiju odgoja); operativne o. z., kao što su razni oblici didaktike, odgojne tehnologije itd. Očito mnogo ovisi o načinu shvaćanja znanosti.

O. z. nisu u suprotnosti ili kao alternativa, nego su u dijalogu s praktičnom odgojnom mudrošću, s pedagoškim „općim smislom“, s pedagoškim i političkim ideologijama, s literarnim i umjetničkim svijetom, sa svijetom ekonomije i rada te sa strukturama prisutnim u građanskom i rel. životu. Interdisciplinarni tok pedagoške proizvodnje ne zatvara se u uskom opsegu o. z., nego se transdisciplinarno otvara svemu znanju i načinima djelovanja za odgoj i obrazovanje, pa dakle i k. i pastoralnoj teologiji. Na taj način, od analitičkog trenutka razmišljanja nastoji se ponovno približiti jedinstvu konkretnog djelovanja. Tako se između prakse i teorije odgoja i obrazovanja stvara nutarnji kružni tok: uzajamno jedna na drugu utječu i uzajamno se potiču te dozrijevaju u obostranom uzajamnom djelovanju. U konkretnosti i u novosti odgojnih problema, s druge strane, nalaze svoj korektiv i svoj glavni kamen kušnje.

2. Ako to vrijedi za bilo koju odgojnu praksu, s još se više razloga to kaže za k. i za njezino posebno zalaganje na području evangelizacije i promicanja čovjeka. RdC (187–188) podsjeća da je specifično → svjedočenje vjere vjeroučitelja poučavanje koje teži k cjelovitom → kršćanskom odgoju onih koji ga slušaju. I CT 22 potvrđuje da su vjeroučitelji odgojitelji čovjeka i čovjekova života u vjeri. Dar vjere naime poziva na zalaganje u dozrijevanju i poosobljenju, pojedinačnom i zajedničarskom.

U svom djelovanju pastoral i k. djeluju uzajamno s drugim čimbenicima koji utječu na život odgojnog subjekta (obitelj, škola, masovni mediji, udruženja, grupe, život odnosa), i svi se nalaze u društvenom kontekstu pripadnosti te u društvenom zahtjevu za odgojem koji iz njega proizlazi. Iz toga izlazi složena interakcija koja nije bez napetosti, a koju k. sa svoje strane treba formirati, usklađivati, integrirati ili barem učiniti snošljivom u cjelovitom i koliko je mo-

guće skladnom osobnom i zajedničarskom rastu. Prilično se dakle lako shvaća kako se odgoj → vjeroučitelja, ako želi odgovarati tim vidovima svoje djelatnosti, neće smjeti ograničiti na makar i temeljitu teološku, biblijsku, liturgijsku, duhovnu pripravu. Zahtijevaju se, barem u najmanjoj mjeri, sposobnosti psihološkog poznavanja naslovnika i procesa učenja i uzajamnih osobnih odnosa, sposobnost sociološke i antropološko-kulturne analize sredine u kojoj se treba djelovati. Obavezne postaju komunikacijske, didaktičke, metodološke i programske kompetencije, te sposobnost stvaranja ispravnih odnosa i animiranja grupa. U tu je svrhu sigurno nužno slušati mučnu lekciju osobnog i zajedničarskog iskustva, te živo iskustvo intuicije i mudrosti što ih je sakupila predaja. Ne smiju se zaboraviti doprinosi suvremenoga znanstvenog i tehničkog razvoja a napose humanističkih i odgojnih znanosti.

Znanstveno poznavanje nije sve, niti je nužno i u svakom slučaju oblik najdubljeg i najiscrpnijeg poznavanja. Pa ipak, kad je uistinu takvo, može na određen način omogućiti točnije i šire poznavanje stvarnosti s kojom se dolazi u dodir. S druge strane može pomoći da se uspostavi solidna kompetentnost, prilagođena povijesnim zahtjevima trenutka i kritički otvorena prema budućnosti. Osim toga, po svome govoru koji je sklon univerzalnosti, znanost i tehnologije mogu potaknuti veću međusobnu izmjenu iskustava i svoju lakšu kodifikaciju svima na korist. Tako mogu promicati oblikovanje javnog mnijenja koje će biti pažljivo za probleme ljudskog i kršćanskog odgoja i obrazovanja svijui.

Bibliografija

G. AVANZINI, „Introduction aux sciences de l'éducation”, Toulouse, Privat, 1976; W. BREZINKA, „Metateoria dell'educazione”, Roma, Armando, 1980; M. DEBESSE—G. MIALARET, „Trattato di scienze pedagogiche”, 10. sv., Roma, Armando, 1971—1980; S. DE GIACINTO, „Educazione come sistema”, Brescia, La Scuola, 1977; A. FERNÁNDEZ—J. SARRAMONA, „La educación”, Barcelona, Ed. CEAC, 1977; G. MIALARET, „Le scienze dell'educazione”, Torino, Loescher, 1978; C. NANNI, „Educazione e scienze dell'educazione”, Roma, LAS, 1984; A. C. ORNSTEIN (izd.), „An Introduction to the Foundations of Education”, Chicago, Rand McNally, 21981;

A. SANTONI RUGIU, „Guida alle scienze dell'educazione”, Firenze, Sansoni, 1974; A. VISALBERGHI i dr., „Pedagogia e scienze dell'educazione”, Milano, Mondadori, 1978:

CARLO NANNI